

Erikoisontologioiden päivitys ja YSON importointi

TAUSTAA IMPORTOINNISTA

Finto-palvelussa on vuosien 2015-2016 aikana tutkittu erikoisontologioiden päivitykseen liittyvää problematiikkaa erityisesti YSON ja KOKOn näkökulmasta. Taustalla on ollut kaikkiin erikoisontologioihin liittyvä haaste: kukin erikoisontologia on luotu tiettyä ajankohtana ja linkitetty luontihetken aikaiseen YSOon. YSO kasvaa vuodessa noin 1000 käsitteellä ja lisäksi YSOon on tehty merkittäviä hierarkkisia muutoksia vuodesta 2013 lähtien. Nämä muutokset ja uudet käsitteet eivät ole päivittyneet erikoisontologioihin.

KOKO-ontologiapilvi on se, missä tämä vanhentuminen on näkynyt kriittisimmin: käsitteitä on päättynyt hierarkian ulkopuolelle, kun tietyn erikoisontologian linkit johtavat YSOsta jo poistuneeseen käsitteeseen. Ongelmasta on keskusteltu KOKO-työpajoissa ja esitetty yhdeksi kehitysaskeleeksi tuoreen YSON importointia erikoisontologiaan. Importoinnissa erikoisontologiaan linkitetty vanha YSO korvataan ajantasaisella sekä tehdään tästä aiheutuvia välittömästi havaittavia korjauksia.

Importointi ei kuitenkaan ole ongelmaton eikä se ratkaise kaikkia erikoisontologian ja YSON suhteeseen liittyviä haasteita. Kattavaan YSO-muutosten läpikäyntiin erikoisontologioiden osalta on kehitetty muutoksenhallintatyökalua (MUTU), mutta kehitystyö on vielä kesken. Tuoreen YSON importointi on MUTU-työkalusta irrallinen toimenpide. Vasta valmis MUTU tekee näkyväksi kaikki erikoisontologian ylläpidon kannalta olennaiset muutokset YSOssa.

TOTEUTETUT IMPORTOINNIT

Koska MUTU-kehitys on ollut vuosina 2015-2016 suvantovaiheessa ja YSON importointi sen sijaan todettu melko kevyeksi toimenpiteeksi, Finto-tiimi on lähtenyt viemään asiaa eteenpäin tältä osin. Sidosryhmät ovat myös pitäneet importointia hyvänä jatkotoimenpiteenä. Operaatio on toteutettu JUHO-, KAUNO-, MERO-, MUSO-, TSR- ja VALO-ontologioille. Päivitetyt, uudemman YSON sisältävät versiot em. ontologioista on julkaistu Finto-palvelussa. Päivityksen yhteydessä on tehty seuraavat korjaukset: 1) on linkitetty erikoisontologian käsitteitä YSON tullesiin samamerkityksiin käsitteisiin, joita YSOssa ei vielä ollut, kun erikoisontologia alunperin rakennettiin, 2) on korjattu linkkejä, joita erikoisontologiasta on ollut sellaisiin käsitteisiin, jotka YSOsta on hierarkian läpikäynnin yhteydessä poistettu. Tämän enempää korjaustoimenpiteitä ei ilman valmista MUTU-työkalua ole kuitenkaan vielä mahdollista toteuttaa.

On eria asia importoida ajantasainen YSO erikoisontologian kehitysversioon kuin tehdä varsinaisen julkaisuversion YSO-päivityksestä automatisoitu. Molemmat on mahdollista toteuttaa, mutta tähän mennessä Finto-tiimi on pelkästään importoinut YSON erikoisontologioiden kehitysversioon. Julkaistut, prosessin läpikäyneet erikoisontologiat sisältävät siis julkaisuhetken aikaisen (vuoden 2016) YSON, eivät jatkuvasti ajantasaista.

ONGELMANA KESKENERÄISYYS

YSON ylähierarkia on muuttunut ja sen pääluokat jaettu ja hahmotettu uudella tavalla vanhaan FinnONTO-projektin aikana kehitettyyn ylähierarkiaan nähden. Tämä uusi jako (oliot; tapahtumat ja toiminta; ominaisuudet) on tarkoittanut sitä, että YSON käsitteitä on tarkistettu ja hierarkisoitu uudelleen vastaamaan nykyistä hierarkkista jaotellua. Läpikäynti jatkuu vuoden 2017 loppuun ja sen tuloksista tullaan tiedottamaan asteittain kokonaisuusien valmistuessa.

Kun erikoisontologia linkitetään tuoreeseen YSOon, tarkoittaa se sitä, että myös erikoisontologiassa tulisi huomioida uusi hierarkiajako, tarkistaa erikoisontologian käsitteet uuden hierarkian kannalta ja tehdä tarvittavat muutokset. Tätä työtä ei edellä kuvatussa erikoisontologioiden YSO-importointipäivityksessä vielä ole voitu tehdä, koska sekä YSON hierarkian läpikäynti että MUTU-kehitys ovat edelleen kesken. Mikäli YSON importointia ei ole tehty, tämä läpikäynti ei ole vielä ajankohtainen. Läpikäynti on kuitenkin toteutettava jossain vaiheessa kaikille erikoisontologioille, mikäli halutaan erikoisontologiat ja KOKO-ontologiapilvi harmoniseksi ja yhteismitalliseksi kokonaisuudeksi.

	Importoitu YSO	Vanha YSO
Hyödyt	- uudet YSO-käsitteet käytettävissä ja linkitettävissä - YSON hierarkiamuutokset näkyvissä - eheä KOKO-ontologiapilvi	ontologiaan tehtävät päivitykset vaativat vähemmän resursseja tässä vaiheessa
Haitat	- tarve käydä erikoisontologian hierarkia kokonaisuudessaan läpi YSO-muutosten kannalta konkretisoituu - YSON hierarkian läpikäynnin keskeneräisyys heijastuu erikoisontologiaan	- uudet YSO käsitteet eivät käytettävissä tai linkitettävissä - KOKO-ontologiapilvi rikkonainen

VAIHTOEHDOT

Finto-tiimi on saanut palautetta importoinnin ajoituksesta ja siitä aiheutuneesta keskeneräisyydestä. Asiaan liittyy luonnollisesti myös kysymys siitä, onko organisaatioilla päivitykseen ja ontologian läpikäyntiin riittävästi resursseja. Mikäli tilanne koetaan huonoksi jo YSO-importoitujen erikoisontologioiden kohdalla, on näistä mahdollista palauttaa Fintoon importointia edeltänyt versio.

Kuten on jo todettu KOKO-ontologiapilven näkökulmasta importointi olisi kuitenkin selkeä edistysaskel, jolla päästäisiin eroon vanhentuneiden YSO-versioiden tuottamista rikkinaisista linkeistä. Lisäksi importoinnin etuna on, että erikoisontologioiden kautta saadaan käyttöön myös uudemmat YSOon tulleet käsitteet, joita voi olla useita tuhansia tapauksesta riippuen.

Finto-palvelu keskustelee lähitulevaisuudessa kunkin erikoisontologian omistajatahon kanssa vaihtoehtoista ja julkaisee toivotun version kustakin ontologiasta Fintossa.

Alkuperäisen blogitekstin lisännyt [Tuomas Palonen](#) marraskuuta 25, 2016